והא מיפליג פליג עילויה דתניא [א]רבי יהודה אומר מעלין את המדומע באחד ומאה רבי שמעון בן אלעזר אומר נותן עיניו בצד זה ואוכל מצד אחר דרבי יהודה עדיפא מדר"ש בן אלעזר: **מתני'** [ב]האבן שע"פ החבית מטה על צדה והיא נופלת היתה בין החביות מגביה ומטה על צדה והיא נופלת מעות שעל הכר מנער את הכר והן נופלות [ג]היתה עליו [ד]לשלשת מקנחה בסמרטוט היתה של עור נותנין עליה מים עד שתכלה: **גמ'** אמר רב הונא אמר רב [ה]לא שנו אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור: [היתה בין החביות כו']: [ו]מאן תנא דכל היכא דאיכא איסורא והיתרא בהיתרא טרחינן באיסורא לא טרחינן אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן רשב"ג היא דתנן [ז]הבורר קטנית ביו"ט ב"ש אומרים בורר אוכל ואוכל וב"ה אומרים [ח]בורר כדרכו בחיקו ובתמחוי [ט]ותניא אמר רשב"ג [י]במה דברים אמורים שהאוכל מרובה על הפסולת אבל פסולת מרובה על האוכל דברי הכל בורר אוכל והא הכא דכי אוכל מרובה על הפסולת דמי הכא נמי כיון דאי בעי למישקל לא משתקיל ליה יין עד דשקיל לה (א) לאבן כפסולת מרובה על האוכל דמי: היתה בין החביות מגביה: תניא רבי יוסי אומר היתה החבית מונחת באוצר או שהיו כלי זכוכית מונחין תחתיה מגביה למקום אחר ומטה על צדה והיא נופלת ונוטל הימנה מה שצריך לו ומחזירה למקומה: מעות שעל הכר: אמר רב חייא בר אשי אמר רב לא שנו אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן [כ]לא שנו אלא לצורך גופו אבל לצורך מקומו מטלטלו ועודן עליו וכן תני חייא בר רב מדיפתי לא שנו אלא לצורך גופו אבל לצורך מקומו מטלטלו ועודן עליו: מעות שעל הכר מנער וכו': א"ר אושעיא שכח ארנקי בחצר מניח עליה ככר או תינוק ומטלטלה אמר רב יצחק שכח לבינה בחצר מניח עליה ככר או תינוק ומטלטלה אמר רבי יהודה בר שילא אמר ר' אסי פעם אחת שכחו דסקיא מלאה מעות ברטיא ובאו ושאלו את ר' יוחנן ואמר להן הניחו עליה ככר או תינוק וטלטלוה אמר מר זוטרא הלכתא ככל הני שמעתתא בשוכח רב אשי אמר אפילו שכח נמי [לא] [ל]ולא אמרו [מ]ככר או תינוק אלא למת בלבד אביי מנח כפא אכיפי רבא מנח סכינא אבר יונה ומטלטלה אמר רב יוסף כמה חריפא שמעתתא דדרדקי אימר דאמור רבנן בשוכח לכתחילה מי אמור אמר אביי אי לאו [נ]דאדם חשוב אנא כפא אכיפי למה לי הא חזו למיזגא עלייהו אמר רבא אנא אי לאו דאדם חשוב אנא סכינא אבר יונה למה לי הא חזי לי לאומצא טעמא דחזי לאומצא הא לא חזי לאומצא לא [ס]למימרא דרבא כרבי יהודה סבירא ליה והאמר רבא לשמעיה טווי לי בר אווזא ושדי מיעיה לשונרא

התם

והא מיפליג פליג עילויה. ואמר כיון דאפשר ליה למיעבד עונג שבת בכה"ג ליתן עיניו בצד זה ולאכול בצד אחר אין מעלין: **דרבי יהודה עדיפא.** מיקל טפי פורתא ואמר כיון דיכול ליתן (עליו) עיניו בצד זה ולאכול בצד זה לא הוי מתקן בהעלאתו ומעלין: **מתני' מטה על צדה.** מטה חבית על צדה אם צריך ליטול מן היין והאבן נופלת ולא יטלנה בידים: **היתה בין החביות.** וירא שלא תפול האבן על החביות וישברם: **מגביה.** לחבית כולה ומסלקה מבין החביות ושם מטה על צדה: **לשלשת.** שום דבר מיאוס כגון רוק או צואה: **מקנחה בסמרטוט.** ולא יתן עליה מים דסתם כר של בגד הוא ובגד שרייתו במים הוא כבוסו: **היתה.** לשלשת זו על כר של עור דלאו בר כיבוס הוא: **נותן עליה מים עד שתכלה.** ומיהו כיבוס ממש לא (ב) והואיל וסתם כרים וכסתות רכים נינהו שייך למימר בהו כיבוס בעורות רכין ומיהו שרייתן לא זהו כבוסן וכן מפורש בזבחים בפרק דם חטאת: **גמ' לא שנו.** מטה על צדה דחבית: **אלא בשכח.** ששכח האבן עליה בין השמשות ולא מדעת: **נעשה חבית בסיס לדבר האסור.** ואסור להטותה שאף החבית מוקצה: **מאן תנא.** דמתניתין דקתני מגביה ומטה על צדה דלית ליה דכי טרח מטרח בחבית דהוי היתרא ולא יטול האבן ממש דהוי איסורא ואע"ג דהשתא נמי אבן מטלטל בהדי חבית: **רבן שמעון.** אליבא דבית הלל: **בורר אוכל ואוכל.** המאכל יטול והפסולת ישאר בכלי: **בורר כדרכו.** נוטל פסולת ומניח אוכל אם ירצה: **כשהאוכל מרובה על הפסולת.** דאי שקיל אוכל מפיש בטרחא: **דברי הכל בורר אוכל.** דבהיתירא טרח ולא באיסורא. ופרכינן והא הכא דמתניתין דאוכל מרובה על הפסולת וכי מגביה האבן עם החבית טרח טפי והוה (ג) למשקל פסולת כר"ש: **כיון דאי בעי למשקל.** לכולי יין מן החבית לא משתקיל ליה יין שבשוליה עד דשקיל ומגבה לה לחבית כפסולת מרובה דמי דאי בתחלתו לא מגבה לה לחבית סוף מיבעי ליה לאגבוהה תו לחבית הלכך הוה ליה מפיש בטרחא: ה"ג **לא משתקיל ליה** (ד) **עד דשקיל לה.** ול"ג עד דשקיל לה לאבן: **היתה החבית מונחת באוצר.** כלומר במקום מכונס שאוצרין שם חביות הרבה ודואג שמא יטנה ותפול(מ) האבן על החבית שאצלה: **לא שנו.** דמנער: **נעשה.** הכר בסיס למעות ואף הכר אסור בטלטול: **לא שנו.** דמנערה ואינו מטלטלה בעודן עליה: **אלא שצריך לגופו.** של כר לשכב עליו הלכך בניעור סגיא ושדי ליה באתרייהו: **אבל צריך למקומו.** של כר מטלטלו עם המעות למקום אחר: **דסקיא מלאה מעות** גרסינן: **ברטיא.** רה"ר: **הניחו עליה ככר או תינוק.** דליסתרי לטלטלה אגבייהו תוך ד' אמות וטלטלוה פחות פחות מד' אמות או במחילה של בני אדם כדאמרי' בעירובין (דף מג:): **בשוכח.** אבל במניח מדעת מערב (יום) שבת לא התירו לו לטלטלה ע"י ככר או תינוק: **אלא למת.** משום כבוד הבריות כשמוטל בחמה: **אביי מנח כפא אכיפי.** מניח תרווד על העומרים לטלטלן אגב תרווד: **אבר יונה.** אי [בלא] מליח: **חריפא שמעתא דדרדקי.** סבורים הם שהם חריפים: **אימר דאמור רבנן.** בארנקי ודסקיא מניח עליה ככר או תינוק בשכחה ובמקום התורפה ומשום הפסד ממון: **אמר אביי.** אנא שפיר מטלטלנא כיפי ואפילו בלא תרווד: **אי לאו דאדם חשוב אנא.** ואנא מחמיר על עצמי שלא ילמדו ממני להקל באיסורין: **כפא אכיפי למה לי.** בלאו כפא נמי שרי לטלטולינהו דהא חזו למיזגא עלייהו: **לאומצא.** לאוכלו חי בשבת שיש בני אדם שדעתן יפה ואוכלים בשר חי וקרו לה אומצא: **הא לא חזי לאומצא לא.** ואע"ג דחזו לשונרא דאמרינן (פסחים נו:) מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים: **כר' יהודה.** במסכת ביצה (ד' ו:): **טווי לי בר אווזא.** ביום טוב: **ושדי מיעיה לשונרא.** אלמא מטלטל להו משום שונרא ואע"ג דהאידנא לא חזו לאדם דלאו אורח ארעא למיכלא ביום טוב ומיהו מאתמול לאדם הוו קיימי:

התם

שאוכל מרובה על הפסולת. פי' בקונטרס משום דהשתא הוי טרחא יתירא למישקליה לאוכל ואינו נראה לר"י דלאי משום טרחא הוי מאי קאמרי בסמוך הכא נמי כיון דאי בעי למישקל לא מישתקיל ליה עד דשקיל ליה לאבן כפסולת מרובה על האוכל דמי היכי הוי משום האי טעמא כפסולת מרובה על האוכל ולכך הוצרך רש"י לפרש דל"ג עד דשקיל ליה לאבן על כן נראה לר"ת דטעמא משום דכי אוכל מרובה על הפסולת הוה פסולת כבטל לגבי רובו ומותר ליטלו מן האוכל ולזורקו אבל פסולת מרובה על האוכל לא בטיל ליה פסולת (ס)לגבי אוכל והשתא אתי שפיר גירסת הספרים דגבי חבית נמי כיון דאי בעי למישקל לא משתקיל ליה (ה) עד דשקיל ליה לאבן כפסולת מרובה על האוכל דמי דכיון שאין יכול כלל ליטול מן היין בלא נטילת האבן לא חשיב כבטיל לגבי האוכל כיון שהאוכל אינו ניכר כלל ואינו יכול ליטול הימנו כשהאבן על פי החבית. מ"ר. והא דמוקי לה בספ"ק דבילה (ד' יד: ושם) כגון דנפיש בטרחא וזוטר בשיעורא (ע)מאוכל קאי ולא אפסולת ולפירש"י קאי אפסולת ולא אאוכל [וע"כ לא יברור הפסולת דנפיש בטירחא]:

לא שנו אלא בשבת. וא"ת תרתי דרב למה לי וי"ל חדא מכלל חבירתה איתמר והא לא תקשה תרתי מתני' למה לי דהוה אמינא אבן ודאי שרי בשכח שנראה טפי ככיסוי החבית אבל מעות שעל גבי הכר אפילו בשכח ה"א דאסיר:

התם

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פכ"ה מהל' שבת הל' יז טוש"ע א"ח סי' שט סעיף ד:

יד ב מיי' פכ"ב שם הל' יח טוש"ע א"ח סי' שיט סעיף ט:

טו ג מיי' פכ"ה שם הלכה יז טוש"ע א"ח סי' שט סעיף ד:

טז ד ה מיי' פ"ג מהל' י"ט הל' טו סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' תקי סעיף ב:

יז ו מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה יז טוש"ע א"ח סי' שט סעיף ה:

יח ז מיי' פכ"ו שם הלכה כא סמג שם טוש"ע א"ח סי' שיא סעיף ה:

◆

מוסף רש"י

האבן שעל פי החבית. והולך ליטול מן היין שבתוכה (לעיל קכה:). היתה עליו. על הכר של בגד (זבחים צד.). לשלשת. ניעול של רוק או של צואה (שם). מקנחה בסמרטוט. בגבת ואינו נותן עליה מים לכלותה ולהעבירה מפני שהוא מכבס וכיבוס הוא מלאכה הוא דהיינו מלבן (שם). נותנין עליה מים עד שתכלה. בשפיכת מים, ומיהו שפשופי בידים לא (שם). לא שנו. דמותר לטלטל החבית והאבן עליה, דקתני ואם היתה בין חביות, שירא לנטותה שם שלא תפול האבן על החביות שבצדה, מגביה ומטה על צדה והיא נופלת (לעיל קכה:). בשוכח. האבן עליה שלא מתכוין (שם). אבל במניח. נעשית החבית בסיס לאבן שהיא דבר האסור ואין מטלטל את החבית (שם). במה דברים אמורים. דשרי ב"ה ליטול פסולת מתוך אוכל ולהשליך (ביצה יד:).

◆

רבינו חננאל

והא מיפלג פליג עליה, דתניא ר' יהודה אומר מעלין את המדומע באחד ומאה, ר' שמעון אומר נותן עיניו בצד זה ואוכל מצד זה. ומפרקינן דר' יהודה עדיפא שר' יהודה מתיר אפילו להעלותה, ור' שמעון אינו מתיר להעלותה אלא ליתן עיניו בצד זה ולאכול בצד זה. ותרווייהו סבירא להו סאה תרומה שנפלה לסאה חולין בעת שנפלה לסאה מותרין הן ובתקנן הן, ואין צריכין תיקון אלא כדי לסלק סאה אחת מהן בלבד במקום התרומה. פיסקא האבן שעל פי החבית מטה על צדה והיא נופלת. אמר רב הונא אמר רב לא שנו אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור. פי' נעשת החבית בסיס לאבן ואסור להטות החבית כלל. והילכתא כוותיה דרב, דהא אמר ר' יוחנן קאי כוותיה בפרק כל הכלים. היתה בין החביות מגביהה ומטה על צדה כו'. תניא ר' יוסי אומר היתה החבית מונחת באוצר או שהיו כלי זכוכית מונחין תחתיה, מגביהה למקום אחר ומטה על צדה ונוטל מה שצריך לו ומחזירה למקומה. מעות שעל הכר, נמי אוקמה מתניתין דרב בשוכח, אבל במניח נעשה הכר בסיס למעות ואסור אפילו לנערן. ואמר רבה משמיה דר' יוחנן לא שנו אלא לצורך גופו

מסורת הש"ס

א) [תוספ' פט"ו], ב) [לעיל קכה:], ג) [זבחים לב.], ד) [פי' לאתא תרנגולים. ערוך], ה) [לעיל קכה: ע"ש], ו) ביצה יד:, ז) נ"י שם ע"ש, ח) [לעיל לב: מג:], ט) [לעיל נא. וש"נ], י) ביצה לג., כ) [רש"ל מחיין], ל) [דף לד.], מ) [בפ"ה: דואג שמא יטנה תפול], נ) [ועי' ישע"ין], ס) צ"ל לגבי אוכל והאוכל לא בטל לגבי פסולת משום דחשיב וע"כ בורר את האוכל והשתא כו', ע) צ"ל מאוכל קאי שהאוכל נפיש בטרחא ואפ"ה בורר אוכל הואיל וזוטר בשיעורא ולא בטל ליה פסולת.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' דשקיל לה כפסולת כצ"ל ותיבת לאבן נמחק: (ב) רש"י ד"ה נותן וכו' כיבוס ממש לא דהואיל: (ג) ד"ה דברי הכל וכו' וטפי ליה למשקל: (ד) ד"ה ה"ג לא משתקיל ליה יין עד: (ה) תוס' ד"ה שאוכל וכו' לא משתקיל ליה יין עד:

◆

גליון הש"ס

גמ' מאן תנא דכל היכא דאיכא איסורא והיתרא. עיין לעיל דף נא ע"ב תוס' ד"ה אינו טמן:

◆

רבינו חננאל (המשך)

כגון שצריך (סברו) [הכר] לישב עליו. אבל אם הוא צריך למקומו, מטלטלן ועודן עליו. וכן תני חייא בר רב מדפתי. והא דא"ר הושעיא שכח ארנקי בחצר, ור' יצחק דאמר שכח לבינה בחצר, ויהודה בר שילא דאמר שכחו דסקיא מליאה מעות בסטיו, ואמרו שמניח עליה ככר או תינוק ומטלטלו, ואמר מר זוטרא הלכתא ככל הני שמעתתא בשכח. ולית הילכתא כוותייהו אלא הילכתא כרב אשי דהוא בתרא דאמר לא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד. אביי מנח כפא, פי' תרווד. אכיפי, הן כגון כיפה של צמר. ורבא מנח סכינא אבר יונה, והוא מליח אבל [לא] היה מבושל, והיה מטלטל בן יונה אגב סכינא. (ואמ') שאילו מותרין לטלטלן בשבת דתניא בראשונה היו אומרים ג' כלים מותרין בשבת. מקצוע של דבילה, וזומליסטרון, וסכין קטנה שע"ג השולחן. וכפה היא זומליסטרון כדתנן ניטלה כיפה טמאה משום מולג. ואקשינן על רבה טעמא דחזי לאומצא הא לא חזי לאומצא לא דהא מוקצה הוא, כלומר כר' יהודה סבירא ליה ולא כר' שמעון. דאי ר' שמעון לית ליה מוקצה אלא אפילו בשר תפוח שרי לטלטוליה וכל [שכן] בשר אחר בין חי בין מליח. ותוב אקשינן עליה ומי סבר לה רבא כר' יהודה. והא [א"ל] רבא לשמעיה טוי ליה בר אווזא ביו"ט ושדי מיעיא לשונרא כר' שמעון. דאי כר' יהודה הא אמר כל דבר שאינו מוכן לאכילה אסור לטלטלו, ואפילו בהמה לא היה מתיר לבדיקה אלא באשפה, שאם תימצא טריפה יניחנה באשפה.